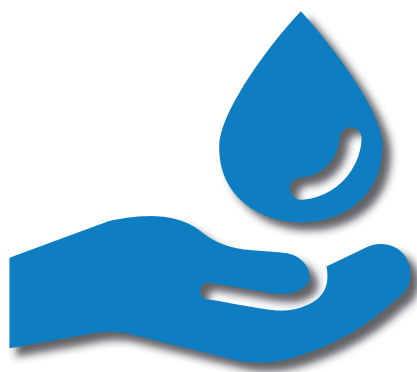

APA

IZVOR AL VIEȚII ȘI SĂNĂTĂȚII

Mai 2018 ❖ Ediție specială ❖ Se distribuie în mod gratuit

Sprrijin pentru ape curate

Un program de susținere a ONG-urilor de mediu în domeniul managementului integrat al resurselor de apă a demarat, în martie 2018, în R. Moldova, datorită fondurilor Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare și Agenției Austriece pentru Dezvoltare. Astfel, pe durata unui an, eforturile mai multor organizații neguvernamentale vor fi concentrate pe mesajul protecției resurselor de apă, iar despre buna gospodărire a surselor de apă se va discuta în familii, școli, instituții publice, în mass-media, pe rețelele sociale.

Posibilitatea susținerii prin granturi a ONG-urilor de mediu a apărut datorită proiectului „Consolidarea cadrului instituțional în sectorul de apă și sanitație din Republica Moldova (Faza 01)”, în cadrul unui Acord semnat acum doi ani (la 13 mai 2016) de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA) și Ministerul Mediului al Republicii și este în vigoare până la 31 august 2019.

Proiectul, implementat actualmente de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, lucrează cu actorii din sectorul de apă și sanitație la nivel național, raional și local, cu asociațiile profesionale din sector, cu ONG-urile relevante din domeniul educației și mediului. Implementarea acestui proiect va ajuta Moldova să își îndeplinească responsabilitățile din Acordul de Asociere la Uniunea Europeană și acquis-ul comunitar și să răspundă provocărilor pentru realizarea unui management mai eficient al sectorului.

Obiectivul general al proiectului este îmbunătățirea stării de sănătate a populației din Moldova la capitolul boli transmisibile prin intermediul apei. Obiectivele specifice ale proiectului se referă la: i) sporirea eficienței în gestionarea sectorului de apă și sanitație de către principalele părți implicate, și ii) îmbunătățirea performanței instituțiilor și părților interesate din acest sector în implementarea serviciilor de aprovizionare cu apă și sanitație într-un mod sustenabil, eficient și echitabil.

Proiectul are trei componente de bază: (1) Dezvoltarea sectorului de apă, (2) Implementarea Managementului Integrat al Resurselor de Apă (MIRA) și a Planurilor de Management a Bazinelor Hidrografice (PMBH), și (3) Suport la crearea și prezentarea națională a sistemului informațional de apă pentru a susține luarea deciziilor informate în sector. Componenta nr. 2 este în responsabilitatea Agenției „Apele Moldovei”, care administrează și Programul de Suport (granturi) pentru ONG-urile de mediu.

Mișcarea Ecologistă din Moldova, Centrul Național de Mediu, „EcoContact”, „Biotica”, Asociația Femeilor pentru Protecția Mediului și Dezvoltarea Durabilă, „Verde e Moldova”, „Ecotox”, „Ecostrategii”, „Ecovisio”, „INQUA-Moldova” – sunt ONG-urile care vor realiza activități cu suportul programului, promovând managementul integrat al resurselor de apă. La ele se adaugă organizații care activează în localități rurale – A.O. „Andrieș” la Ermoclia, Ștefan Vodă, „Asociația de Dezvoltare Economică a Regiunilor” în Bugeac, „Alternativa” în Chirsova, UTA Găgăuzia.

Pe durata unui an, reprezentanții societății civile se vor implica mai activ în soluționarea problemelor legate de managementul apei și al bazinelor hidrografice, vor contribui la dezvoltarea/ creșterea capacităților din domeniul managementului apei, vor elabora soluții inovative pentru rezolvarea problemelor ecologice legate de apă, vor crea un cadru favorabil de cooperare cu actorii interesați în domeniul apelor. Datorită activităților ample, vom afla despre gestionarea integrată a resurselor de apă după principiul de bazin hidrografic, vom fi încurajați să replicăm exemple de aplicare a conceptului dezvoltării durabile în domeniul apelor.

Pentru că apa este o resursă naturală foarte importantă, echilibrul, calitatea, utilizarea eficientă a ei stau în responsabilitatea fiecăruia dintre noi.

Corneliu BUSUIOC,

consultant local pentru evaluarea și monitorizarea proiectelor mici de granturi, Proiectul „Consolidarea cadrului instituțional în sectorul alimentării cu apă și sanitație din Republica Moldova”

Stropul de viață și lumină

Apele. Mai întâi le-am îndrăgit, fiindcă ele aduceau culoarea albastră a cerului pe pământ, legându-ne tainic de univers, de infinit, de Creator. Apoi ne-am dat mai aproape de izvoare, de lacuri, de râuri și am început să ne rugăm în fața acestei minuni divine care avea gustul Genezei și a vieții primordiale. După ce am descoperit puterea și generozitatea apelor, am îngenucheat lângă izvoare și am cerut cu îndurare un loc de casă, sub jurământ, că, niciodată, nu vom dăuna și răni creația divină și natura. Mii de ani, cu sfințenie, omul s-a ținut de jurământul de la începuturi și se închina la ape ca la Zeul suprem.

Din grotă, fie că aștepta ploaia salvatoare, fie că privea la valurile mării, omul primitiv auzea ritmurile cosmice și știa că Pământul care îl ține, învie prin apă și se transformă în rocă moartă fără de ea. Cultul speciei umane față de ape a generat pe meridianele globului ritualuri impresionante prin care oamenii venerau ploile, izvoarele, râurile, lacurile, mările și oceanele și le învăluiau cu dragostea și recunoștința lor. Foarte puțin se cunoaște, dar strămoșii noștri, dacii, aveau un cult deosebit pentru natură, ei se închinau cu evlavie la Dunăre și Carpați, la soare și ploaie, la păduri și animale, iar peste secole ritualurile lor sacre au intrat în folclor, în rugăciuni, în cântece și poezii populare. Orice izvorăș, fântână sau pârâiaș, care însemna apă, purta pecetea divină și grija comunității. Mari sau mici, râurile făceau parte din viața și ființa românească, fiecare considerându-le cea mai de preț comoară dăruită oamenilor. Încă până la jumătatea secolului XX, în majoritatea localităților din România, Basarabia, Transnistria, urmașii dacilor continuau tradițiile arhaice față de ape și natură, fie că se manifestau la săpatul și sfințitul fântânilor, fie că le perpetuau sate întregi sau Paparudele, când ieșeau în câmpurile pârjolite de secetă și invocau ploile. În tot spațiul românesc, unde se aflau izvoare, cișmele, fântâni, lumea le îngrijea cu pietate, le însemnau cu răstigniri făcute

din lemn sau crucifixe sculptate în piatră de meșteri iscusiți. Timp de veacuri, a scuipa în izvoare sau a murdări apele curgătoare echivala cu suieratul demențului în biserică sau cu țopăitul nebunului pe morminte. Smintea de a batjocori natura e de dată recentă, din secolul XX, și a venit peste societățile tradiționale și pământurile noastre împreună cu ideologia comunistă, când Dumnezeu a fost izgonit din comunitățile locale, iar sufletele oamenilor s-au pustii și s-au răcit. Ofensiva barbară asupra resurselor naturale, asupra Nistrului și Prutului, asupra râurilor mici venea din partea „omului nou – homo sovieticus”, individ fără rădăcini, care nu avea nimic sfânt în el și se vroia stăpânul planetei. Experimentele sale efectuate pe pământul Moldovei au fost oribile și devastatoare. Doar în trei-patru decenii, *homo sovieticus* a făcut prăpăd din resursele naturale – pădurile au fost măcelărite, solurile au ajuns secătuite, iar apele, de la suprafață până în adâncuri, otrăvite. Comunitățile umane s-au lăsat mănate de moda marxistă de „a lua totul de la natură” până și-au pierdut mediul de viață, sănătatea și apa cea de toate zilele. În anul 1985, regimul comunist recunoștea în documentele sale secrete, că întreaga rețea hidrografică din R.Moldova e intens poluată și nici unul din cele peste 3200 de râuri mici nu are apă conform standardului pentru irigare, scăldat și adăpatul animalelor.

Situația a degradat până la transformarea tuturor râurilor mici în canale de scurgere a deșeurilor și a otrăvurilor chimice. Foarte puțini conștientizează că după Declarația de Independență, R.Moldova a moștenit două probleme uriașe, care au dus-o spre sărăcie și prăbușire – degradarea masivă a mediului natural și mentalitățile de *homo sovieticus*. Ele se află la temelia eșecurilor și a falimentului unei societăți subdezvoltate, care rămâne și după un sfert de veac, ostatică modelului și nostalgiilor comuniste.

Zbaterile ecologiștilor moldoveni de a reîntoarce la viață ecosistemele naturale sunt demne de a fi urmate de o societate care își caută viitorul. Strădaniile lor de a reanima rețeaua hidrografică a R.Moldova și a învia cele peste 3200 de râuri mici sunt semne clare că există șanse de a ieși din dezastruoasa moștenire sovietică. Demersurile ecologiștilor ca societatea moldovenească să-și întoarcă fața spre natură, și în primul rând spre apa noastră cea de toate zilele, ne fac să credem că putem contribui la reîntoarcerea echilibrului ecologic al ecosistemelor moldave. Cu condiția să se implice fiecare cetățean și fiecare comunitate. Până vom ajunge la acel cult al strămoșilor, când ne vom pleca în fața generozității naturii, a izvoarelor și a tuturor apelor aducătoare de viață și sănătate.

Apă, tu ești stropul de viață și lumină, prin care Planeta Albastră răsuflă în univers, apă tu ești taina prin care cosmosul își aude sufletul, apă tu ești maternitatea în care se nasc începuturile a toate și a tot! Apă, tu ești lacrima de bucurie a Creatorului, alfabetul și cartea de geneză a Terrei, stropul de care e legată viața speciei umane și a tuturor viețuitoarelor de pe pământ!

Apă, icoană făcătoare de minuni, iartă-ne că ne dăruiești viață și sănătate, iar noi nu te prețuim și aruncăm în tine cu deșeuri, otrăvuri și cu nesimțirea lui *homo sovieticus*.

Alecu RENIȚĂ

Iuliana CANTARAGIU, expert proiecte, Centrul Național de Mediu:

Cel mai bun model de gospodărire al apei

Este la nivel de bazin hidrografic

- Organizația pe care o reprezentați este cunoscută la nivel național ca fiind preocupată de domeniul protecției resurselor de apă. Reieșind din experiența acumulată, cum apreciați starea râurilor mici din R. Moldova, care sunt problemele cele mai stringente?

- Resursele de apă din Republica Moldova sunt într-o stare deplorabilă, le-aș califica chiar „la limita catastrofală”. Nu avem o stație de epurare al apelor uzate funcțională la parametrii normativi, aruncăm deșeurile menajere peste tot, inclusiv în râuri, prelucrăm terenurile până-n maluri, administrând pesticide, am distrus majoritatea fâșiilor forestiere de protecție, am construit 4127 de lacuri fără o administrare responsabilă și adecvată, care opresc apa și nu respectă debitul ecologic. Pot aduce o mulțime de exemple a modului defectuos al gândirii noastre și al acțiunilor noastre iresponsabile în administrarea resurselor de apă. În consecință, avem râuri de gradul IV și V de poluare, ceea ce înseamnă că sunt poluate și foarte poluate. Râuri, care suferă de o insuficiență de apă și a căror apă este foarte poluată. Respectiv, pe de o parte, vrem să avem apă pentru irigare, pentru piscicultură, pentru potabilizare etc., pe de altă parte, încă nu am ajuns la maturitatea de a prețui și îngriji apa. Dar, fără apă nu există viață.

- Cum au evoluat lucrurile la nivel național în privința stării râurilor mici - s-a agravat sau s-a îmbunătățit situația în ultimul timp?

- Aș putea spune, că, deocamdată, suntem la etapa de procesare a informației și de conștientizare a stării de lucruri. Asta, dacă vizualizăm tabloul general și încercăm să ne imaginăm drumul pe care-l avem de parcurs în reabilitarea râurilor noastre, pentru ca să ajungem la starea lor cum sunt, de exemplu, în Finlanda, unde majoritatea râurilor sunt de clasa I de calitate, adică apa este de calitate „foarte bună”.

În același timp, dacă analizăm datele, starea râurilor, deocamdată, doar degradează. Rapoartele Serviciului Hidrometeorologic de Stat și al Inspectoratului Ecologic de Stat confirmă acest lucru.

În același timp, în procesul nostru de evoluție, remarc faptul că tot mai mulți oameni din Republica Moldova sunt interesați de calitatea apei pe care o consumă, ceea ce este un lucru pozitiv. De asemenea, este apreciat și faptul că Agenția „Apele Moldovei” atrage deja o mai mare atenție râurilor interne și încearcă, treptat, să pună în aplicare principiile de management integrat al resurselor de apă. Totodată, la nivel legislativ, a fost adoptată în anul 2011 (intrată în vigoare din 2013) noua Lege al apelor, care introduce instrumente

noi în domeniul administrării resurselor de apă și anume, la nivel de bazin hidrografic, ceea ce este o abordare inovativă și corectă.

Pe de altă parte, domeniul resurselor de apă, din păcate, nu se regăsește ca unul prioritar în agenda guvernamentală, respectiv, suferă de o insuficiență critică de finanțare. Ceea ce înseamnă că nu se construiesc sisteme de canalizare și stații de epurare, care ar duce la diminuarea poluării, nu se alocă bani pentru delimitarea fâșiilor de protecție a râurilor și multe alte investiții foarte necesare, care nu sunt acoperite financiar, dar foarte necesare pentru ca să avem apă și ape curate.

Și pe acest fundal, nu pot să nu remarc și faptul că, comasarea Ministerului Mediului cu Ministerul Agriculturii, aplică procesul de degradare a resurselor de apă. Un exemplu recent, la care am participat, este propunerea legislativă a noului Minister, fiind inițiată de componenta agricolă al acestuia, de modificare a Legii apelor în defavoarea protecției resurselor de apă. Această comasare are toate șansele să ne arunce cu zeci de ani înapoi.

- Ați putea detalia acest aspect, or avem încă puțină expertiză în R. Moldova privind crearea și funcționarea Comitetelor subbazinelor hidrografice?

- Fără lipsă de modestie, pot spune că Centrul Național de Mediu deține cea mai amplă expertiză pe aspecte de creare și funcționare a Comitetelor subbazinale în Republica Moldova. Din 2012 până în prezent, Centrul Național de Mediu (CNM) a facilitat crearea a șase Comitete subbazinale pe râurile Râut, Ichel, Bâc (Districtul Hidrografic Nistru) și Ciuhur, Larga, Tigheci (Districtul Hidrografic Dunărea-Prut și Marea Neagră). Este o cerință care reiese din Directiva Cadru Apă a Uniunii Europene, care stipulează că cel mai bun model de gospodărire a apei este la nivel de bazin hidrografic - unitate geografică și hidrologică naturală, în loc de administrare la nivelul limitelor administrative sau politice.

Ne bucură faptul, că putem contribui la îmbunătățirea administrării resurselor de apă prin expertiza noastră, pe care o împărtășim, cu mare drag, cu fiecare organizație sau instituție interesată de protecție a resurselor de apă. Avem o colaborare foarte bună cu autoritatea publică centrală de mediu și cu instituțiile subordonate, cu societatea civilă de mediu, cu multe autorități publice locale, ceea ce ne oferă oportunitatea de a contribui la procesul de îmbunătățire a stării resurselor de apă în Moldova.

În același timp, sunt foarte multe provocări de depășit, care reies, în mare parte, din înțelegerea precară a multora a ceea ce înseamnă un management adecvat al resurselor de apă.

În 2015, Centrul Național de Mediu, cu susținerea Programului de Granturi pentru Democrație al Ambasadei SUA din R. Moldova, a realizat Ghidul „Asigurarea protecției mediului și managementul resurselor naturale în activitatea autorităților publice locale”, care vine să ofere anumite răspunsuri și să orienteze corect implicarea administrațiilor publice pentru a menține echilibrul resurselor naturale. Astfel, acest ghid scoate în evidență aspectele ce țin de asigurarea securității ecologice prin contribuția autorităților, utilizarea rațională și protecția resurselor naturale și modul de a implica publicul la luarea deciziilor și acțiuni privind protecția mediului.

- Chiar zilele trecute am fost semnalati la redacția revistei NATURA despre poluarea râului Ichel, pe cursul căruia este deversată ilegal apa uzată. Cât de des este contactat Centrul Național de Mediu de către cetățenii preocupați de soarta râurilor din preajmă?

- Deseori suntem contactați prin telefon, e-mail și prin intermediul rețelilor de socializare de către cetățenii mai responsabili față de poluarea mediului și a resurselor acvatice. Îi îndrumăm către autoritățile care se pot implica, publicăm datele despre încălcările grave pentru a sensibiliza actorii locali responsabili de remedierea lucrurilor. Din păcate, nu reușim întotdeauna să atragem atenția autorităților. Uneori, aceștia cunosc prea bine problema, dar nu pot sau nu vor să întreprindă nimic pentru a o rezolva.

- De fapt, ce ar trebui să facă autoritățile, dar și cetățenii, pentru schimbarea atitudinii față de râurile mici?

- În primul rând, avem nevoie de oameni vizionari, care să știe ce vor și unde vor să ajungă în domeniul resurselor de apă în Republica Moldova. Și astfel de oameni sunt necesari atât în rândurile autorităților publice centrale și locale, cât și în rândurile societății civile, care include asociații obștești, mass media, cetățeni. Și, nu în ultimul rând, avem nevoie de vizionari și în rândurile oamenilor de afaceri, precum și în rândurile politicienilor.

Avem stabilită o legislație de mediu în domeniul managementului resurselor de apă. Respectiv, ea nu trebuie modificată în favoarea unor grupuri de interese înguste, ci poate fi îmbunătățită în favoarea protecției resurselor de apă, de care beneficiază toate părțile interesate, și cetățenii, și agricultorii, și piscicultorii, și alți agenți economici. Aici mă refer nemijlocit la Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, care este responsabil de elaborarea politicilor în dome-

niu, precum și la Parlament, care este responsabil de adoptarea politicilor.

Avem instituții responsabile de control a respectării legislației de mediu, cum este Inspectoratul Ecologic de Stat, și de administrare a resurselor de apă, cum este Agenția „Apele Moldovei”. Aceste instituții trebuie să fie fortificate, create condiții pentru a atrage specialiști competenți, contracarată corupția și lăsate să-și îndeplinească funcțiile, fără intervenții din partea politicului pentru protecția unor grupuri înguste de interese. Cel mai recent exemplu de astfel de interese promovate neloial este hidrocentrala de la Brânzeni Noi (raionul Telenești), construită pe cursul râului Râut fără respectarea prevederilor legislației în domeniu.

Mediul de afaceri trebuie să învețe să vizualizeze lucrurile în ansamblu, nu doar prin prisma propriei afaceri și propriilor interese. Un business durabil este doar acela care are responsabilitate și față de societatea unde activează. Respectiv, dacă legislația în vigoare spune că apele uzate trebuie deversate respectând anumiți parametri normativi, că de asta depinde funcționarea stațiilor de epurare, atunci agenții economici trebuie să caute posibilități de instalare a tehnologiilor de preepurare al apelor uzate în loc să facă presiuni pentru modificarea legislației așa cum le convine și nu așa cum este onest față de societate, că altfel nu vom îmbunătăți calitatea apelor în viitorul apropiat.

În ceea ce privește cetățenii, este foarte important ca fiecare dintre noi să nu aruncăm deșeurile pe malurile râurilor și în râuri. În timpul campaniilor de salubritate găsim în râuri și anvelope, și animale moarte, și saci cu baligă, și îmbrăcăminte, și baterii, și o mulțime

de alte lucruri care pur și simplu te uimesc și te gândești ce-a fost în capul omului de a hotărât că locul lor e anume în râu. De asemenea, cei care locuiesc la sol și au sisteme de alimentare cu apă, să nu evacueze apa uzată după gard, că nu se știe niciodată cum mizeria care o aruncă azi se va întoarce mâine sub formă de toxine în legumele, carnea, laptele și brânza pe care o consumă. Cei care locuiesc în blocuri cu apartamente, să realizeze, că toaleta nu este coș de gunoi, în care se aruncă orice, astfel ducând la disfuncționalitatea sistemelor de canalizare și a stațiilor de epurare. De exemplu, uleiul care a fost utilizat la prepararea mâncării nu se aruncă în toaletă, că face procesul de epurare al apelor uzate foarte dificil, uneori chiar și imposibil. Iar dacă vrem să avansăm pe scara responsabilității, indemn oamenii să folosească detergenți ecologici, care nu sunt cu mult mai scumpi decât cei obișnuiți, însă contribuie la o epurare mai bună a apelor uzate la stațiile de epurare. Astfel, apele uzate epurate deversate în râuri sunt de o calitate mai bună, respectiv contribuind și la îmbunătățirea calității apei în râuri.

Și la final, vreau să subliniez, în mod special pentru factorii de decizie atât la nivel central, cât și la nivel local, că investițiile în infrastructura de canalizare și epurare al apelor uzate, precum și în protecția resurselor de apă nu este un lux sau un moft, ci o necesitate pentru viața și sănătatea oamenilor care locuiesc în această țară.

- Dragă Iuliana Cantaragiu, mulțumim mult pentru acest interviu și pentru lecțiile prețioase oferite cititorilor noștri și autorităților.

A interviu: Lilia CURCHI

Răut, emblema râurilor mici

Răul Răut este cel mai mare afluent al Nistrului și cel mai lung râu din Moldova care curge în întregime pe teritoriul republicii noastre. Izvorăște lângă satul Rediul Mare, raionul Dondușeni și se revărsă în râul Nistru, în aval de or. Dubăsari. Pe parcursul său de 286 km, Răutul taie în mai multe locuri defilee prin masivele de piatră calcaroasă, precum cele de la Țara-Cenușa, Domulgeni sau Orheiul Vechi, creând peisaje spectaculoase.

Ion Dron, doctor specialist în hidronimie și toponimie consideră că denumirea Răutului vine dintr-un termen daco-getic, „raut”, având sensul de „râu”. Savantul consideră improbabilă o proveniență slavă (de la termenul slav „revet”).

Răutul oferă călătorului câteva dintre cele mai spectaculoase peisaje din Moldova. Însă ceea ce vedem acum nu e decât o parte din ceea ce era cândva. Cu mai puțin de jumătate de secol în urmă, râul era mult mai bogat decât acum. De-a lungul luncii râului erau bălți, mlaștini, stufărișuri și păpurișuri pline de viață – vidre, raci, milioane de pești; păsări ce cuibăreau; numeroase plante. Politicile sovietice de valorificare agricolă au dus la secarea acestor bălți și distrugerea acestui ecosistem.

Distrugerile continuă însă și azi, într-o altă formă. Deși există numeroase cariere de piatră autorizate, de multe ori localnicii iau piatră din malurile calcaroase ale râului sau aruncă gunoaie, mutilând peisajul.

232 primării pentru Răut

Bazinul hidrografic Răut cuprinde un teritoriu de peste 702.423 ha. În spațiul hidrografic al râului se află 232 de primării, amplasate în 18 unități teritorial-administrative. Acestea sunt: o primărie situată în raionul Ocnîța (Lipnic); 21 primării - raionul Dondușeni; 28 primării - raionul Drochia; 29 primării - raionul Florești; 11 primării - raionul Râșcani; 6 primării - raionul Fălești; o primărie (Fundurii Vechi) - raionul Glodeni; o primărie (Măgurele) - raionul Ungheni; 16 primării - raionul Soroca; 6 primării - raionul Șoldănești; 12 primării - raionul Rezina; 26 primării - raionul Sângerei; 31 primării - raionul Telenești; 6 primării - raionul Călărași; 31 primării - raionul Orhei; 4 primării - raionul Criuleni, o primărie (Ustia) - raionul Dubăsari și mun. Bălți.

Aproape 1000 de afluenți

Răul Răut este cel mai mare afluent al Nistrului și, totodată, cel mai mare râu care izvorăște și curge integral pe

teritoriul Moldovei. În total, în bazinul hidrografic Răut există 935 de râuri. Cele mai multe sunt pâraie cu lungimea de până la 10 km; 25 de râuri au lungimea de 10-20 km, 6 râuri de 31-40 km, 3 râuri de 41-50 km, 5 râuri de 51-100 km.

Cei mai mari afluenți de pe cursul superior și cel mediu sunt râurile Copăceanca, Cubolta, Căinar, Camenca, Soloneț, Ciucul Mic, iar în cursul inferior (pe ultimii 80 km) râul primește apele a doi afluenți însemnați - Cula și Cogălnic. Printre cursurile mai mici de apă de menționat râulețele Bolata (r. Soroca); Căinarca, Ramazani (r. Drochia, r. Florești); Teiul, Ciorna (r. Florești, r. Șoldănești); Răuțel, Flămânda (mun. Bălți); Culișoara (r. Ungheni, r. Sângerei); Romazanca, Popornița (r. Râșcani); Dobrușa (r. Șoldănești, r. Telenești); Valea Gogălnicului, Filanda, Șegala, Cumparia (r. Rezina); Ciulucul Mijlociu și Ciulucul Mare, Chiua (r. Telenești); Iligacea, Chișcari, Roșiori, Jidani (r. Sângerei); Drighinici, Moța, Vatici, Ivanos, Voloca (r. Orhei); Zdoroca (r. Criuleni).

În localitățile situate în subbazinul râului Răut sunt înregistrate 832 izvoare, dintre care 66 sunt secate. În mare măsură, izvoarele sunt amenajate și au apă de calitate bună. În Orhei, la 1 km în aval de satul Jeloboc, se află cel mai puternic izvor de apă - are debitul de cca 45 l/sec. Apa iese prin fisurile din calcarele sarmațiene, fiind captată și pompată prin țevi pentru alimentarea cu apă potabilă a populației or. Orhei și a unor localități din preajma orașului. Surplusul de apă este deversat direct în râul Răut.

Durerile Răutului

O problemă acută în bazinul hidrografic Răut este poluarea apei. Conform investigațiilor Centrului de Sănătate Publică, din cele 53 305 fântâni de mină, în majoritatea probelor prelevate apa nu corespunde cerințelor normative după indicii chimici și microbiologici.

În localitățile din raionul Fălești jumătate din cele 2960 de fântâni au apă neconformă. Și la Dondușeni și Sângerei apa este foarte poluată și nu corespunde normativelor de potabilizare. De asemenea, de calitate proastă sunt apele din fântânile localităților din raioanele Călărași și Criuleni.

În localitățile din bazin sunt luate la evidență 909 sonde arteziene, dintre care 592 sunt exploatabile, 165 - conservate, 100 - în rezervă, 4 - în construcție, 48 - nefuncționale. O parte din populația unor localități se aprovizionează cu apă din izvoare captate. De sisteme centralizate de canalizare dispun doar

33 primării din cele 232 din bazinul hidrografic.

În 15 localități sunt depozite de păstrare a îngrășămintelor, produselor și substanțelor chimice de protecție a plantelor.

În localitățile din bazinul hidrografic Răut sunt luate la evidență 356 gunoști, autorizate prin deciziile locale. Cu excepția orașelor, în majoritatea cazurilor, transportarea deșeurilor la locurile de depozitare se efectuează în mod individual. Evidența nu se duce și volumul de deșeuri acumulate nu se cunoaște.

Nu irigații cu apă poluată

Apa râului Răut nu este recomandată pentru irigare din cauza mineralizării și durtății înalte. Cu toate acestea, cele 1236 de bazine acvatice/iazuri sunt folosite, preponderent, pentru irigare. De fapt, cifrele specialiștilor arată că practic fiecare al cincilea este uscat. Un număr de 31 de bazine acvatice sunt private. Apa din acumulările de apă mai este folosită în piscicultură, pentru diferite necesități tehnice, adăpatul animalelor și parțial pentru agrement.

În bazinul hidrografic Răut practic nu există lacuri naturale. Sunt, în schimb, două lacuri de acumulare - la Florești, care funcționează și în prezent, și la Căzănești, raionul Telenești, al cărui baraj este avariât.

Lacul de acumulare Florești se întinde de la satul Prajila până în or. Florești. Barajul este într-o stare satisfăcătoare, însă lacul este foarte colmatat, pe alocuri înmlăștinit, mai cu seamă în cursul superior. Barajul lacului de acumulare Căzănești a fost construit pe la mijlocul sec. XX ca o hidrocentrală. Procesele de colmatare intensivă au dus la degradarea lacului. În prezent, stăvilele barajului nu funcționează și alături a fost săpat un canal de evacuare a apei din lac, prin care curge râul.

O hidrocentrală ilegală

Acum jumătate de secol, 17 mini hidrocentrale, fără baraj, au fost construite pe râul Răut, pentru electrificarea locală. În doar câțiva ani, după 1960, toate au fost închise, ca fiind dăunătoare râului și nerentabile. Totuși, la distanța de jumătate de secol, în anul 2016, o companie privată - SRL „Expert Lab” - a și început, în mod abuziv, fără coordonare și autorizare, construcția barajului fostei mini hidrocentrale de lângă satul Brânceni Noi, Telenești. Compania a încălcat toate prevederile de mediu și a pus în funcțiune ilegal hidrocentrala.

Într-un răspuns al Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, expediat la solicitarea revistei NATURA, se menționează că, inițial, pentru reconstrucția clădirilor adiacente și a construcției hidrocentralei, agentul economic „Expert-Lab”, specializat în activități juridice, a extras ilegal substanțe minerale utile de calcar, în volum de 600 m³. Astfel, a fost construit un baraj de blocare a apelor râului Răut, pe o suprafață de 600 metri, apa din cursul natural al râului fiind redirecționată printr-un canal de deviere cu lungimea de 112 metri și lățimea de 7 metri.

Inspectoratul Ecologic de Stat a stabilit un prejudiciu cauzat mediului în urma extragerii nelegitime a substanțelor minerale utile în mărime de 223 080,00 lei și prejudiciul cauzat resurselor de sol în mărime de 329 472,00 lei.

Răutul la Domulgeni

La sfat cu localnicii de pe malul Răutului

Deși a fost somat să întrerupă activitățile ilegale și să se conformeze prevederilor legale - expertiza ecologică a construcției, evaluarea impactului de mediu - agentul economic a continuat să sfideze cerințele autorităților de mediu. Mai mult, a atacat în judecată prescripțiile în vigoare de Inspectoratul Ecologic de Stat, solicitând anularea prescripției emise în baza actului de control, suspendarea executării actului emis de autoritatea de stat. Totuși, instanța de contencios administrativ (Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani) a respins cererea reclamatului.

După finalizarea construcției, a fost barat total cursul apei pe Răut, iar la 31 august 2017, Inspectoratul de Poliție Telenești a constatat dispariția debitului în aval de hidrocentrală, satul Brânceni și pieirea în masă a peștilor și altor organisme acvatice.

În rezultat, Procuratura Generală a dispus pornirea urmăririi penale în baza articolului 223 din Codul Penal al R. Moldova - „Încălcarea cerințelor securității ecologice”.

Soluții pentru Răut

Mai multe organizații neguvernamentale și-au îndreptat activitatea, de-a lungul anilor, spre bazinul râului Răut. Din 2016, Centrul Național de Mediu, a creat Comitetul subbazinal pentru râul Răut, format din autoritățile publice locale, reprezentanți ai societății civile, utilizatorii de apă și reprezentanți din raioanele aflate pe cursul Răutului.

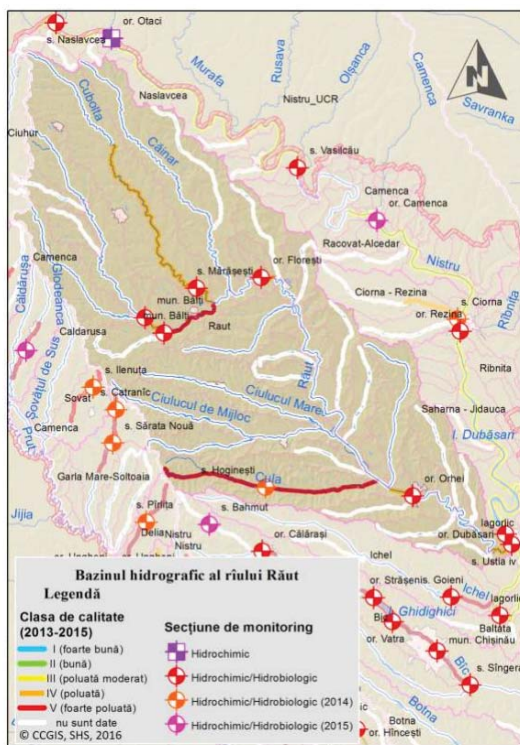
Vorbind despre soluții pentru problemele cu care se confruntă bazinul hidrografic Răut, putem puncta următoarele:

- Construcția sistemelor de aprovizionare cu apă în localitățile unde apele din fântânile de mină sunt contaminate cu diferiți poluanți.
- Construcția sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate.
- Construcția/reconstrucția rețelelor de canalizare.
- Extinderea apeductelor și construcția sistemelor de sanitație pentru aceste localități.
- Construcția haznalelor ermetizate la instituțiile publice, unitățile

economice, sectorul particular, conectate la sistemele de aprovizionare cu apă, în lipsa sistemelor centralizate de canalizare (în toate localitățile).

- Reconstrucția și asigurarea funcționalității eficiente a stațiilor de preepurare a apelor uzate la unitățile industriale.
- Amenajarea și autorizarea de către autoritățile de mediu și sănătate a gunoștilor, evacuarea selectivă a deșeurilor animale, depozitarea și utilizarea lor ca îngrășămintă organice (în toate localitățile).
- Evacuarea gunoștilor din preajma râurilor, râulețelor și altor corpuri de apă.
- Crearea serviciilor de salubritate, stabilirea tarifelor și crearea sistemului de evacuare și evidență a deșeurilor acumulate în localitate (după caz).
- Curățarea și amenajarea izvoarelor, râulețelor, crearea zonelor de protecție a lor, plantarea arborilor și arbuștilor pe malurile cursurilor de apă și obiectelor acvatice.
- Gestionarea bazinelor de apă/iazurilor în conformitate cu prevederile legale (deținerea pașaportului și Regulamentului de exploatare, autorizății de folosință specială a apei, întreținerea instalațiilor hidrotehnice și a bazinului în stare satisfăcătoare (în toate localitățile).
- Crearea fâșiilor forestiere de protecție în zona riverană a râului Răut și afluenții lui (în toate localitățile).
- Limitarea activităților economice în zonele de protecție a râurilor și bazinelor de apă (în toate localitățile).
- Lichidarea digurilor și barajelor create pe râul Răut și afluenții lui.

În elaborarea sintezei au fost folosite informații din arhiva Mișcării Ecologice din Moldova (www.mem.md); revista NATURA (www.natura.md); studii ale Centrului Național de Mediu (www.environment.md); prevederi ale Legii Apelor Nr. 272 din 23.12.2011, rapoarte ale Serviciului Hidrometeorologic de Stat.

Farfuria zburătoare de pe Răut

Apa face posibilă viața. Este o resursă vitală pentru omenire, generând și susținând creșterea economică și prosperitatea. Este, totodată, baza ecosistemelor naturale și a echilibrului climatic.

Toți avem nevoie de apă – și nu numai pentru băut. Suntem dependenți în nenumărate moduri de râurile noastre, lacurile, apele costiere și marine, ca și de apele

subterane. Societatea folosește apa pentru a genera și susține creșterea economică și prosperitatea prin activități precum: agricultura, pescuitul comercial, producerea de

energie, manufactura, transportul și turismul. Mai este nevoie de apă pentru activitățile recreative, iar aceasta mai constituie un element cheie în frumusețea peisajelor naturale.

În același timp, amenințările asupra calității apei sunt cauzate de poluare și schimbări morfo-fiziologice precum barajele, locuințele,

industria și agricultura, dezvoltarea urbană, sistemele de apărare la inundații, producerea de energie, întrebuințarea îngrășămintelor și pesticidelor, navigația, agrementul, emisii de ape uzate, apărare costieră, pescuit, minerit și sivil-cultură.

Deși omenirea a conștientizat de multă vreme dependența ei de

apă, acum înțelegem că sursa nu este nelimitată și că, astfel, trebuie să îi apreciem adevărata ei valoare. Apa trebuie să fie administrată și protejată corespunzător. Nu este doar un produs de consum, ci o resursă naturală importantă, vitală pentru generațiile viitoare ca și pentru cea prezentă. Fără apă nu există viață.

Măsurile practice de protecție a calității apelor

Pe lângă o protecție cantitativă a resurselor de apă este esențial a se lua măsuri și de protejare a calității apei. În acest sens poluarea casnică pe care o producem cantitativ și calitativ nu este de neglijat. Faptul că sunt atâtea milioane de gospodării în țară face ca comportamentul individual să influențeze calitatea apelor în Republica Moldova.

Să vedem ce măsuri se pot lua de fiecare din noi?

- Nu curățați WC-ul cu tot felul de dezinfectante și soluții speciale care abundă în reclamele de la televizor. Unele pastile și deodorizante pot face rău apei și mai ales proceselor biologice de la stația de epurare (acolo unde aceasta există);

- Pentru spălarea veselei nu utilizați detergenți în exces. Se obțin rezultate la fel de bune folosind apă caldă și detergent mai puțin;

- Nu aruncați în WC, chiuvetă sau canal lacuri, vopsele, cosmetice, solvenți, medicamente, nici chiar uleiuri vegetale și grăsimi animale, pesticide, insecticide, otrăvuri contra rozătoarelor, mercur, uleiuri minerale, produse petroliere sau alte asemenea substanțe, nici ape ce pot conține asemenea poluanți! Toate deșeurile enumerate mai sus trebuie duse la centre speciale de colectare.

- Folosiți detergenți care nu conțin fosfați sau alte substanțe de dedurizare ce afectează negativ mediul.

- Dozați corespunzător detergentul folosit la spălarea rufelor. Excesul de detergent rămas nefixat pe murdăria din rufe va afecta mediul și posibil chiar sănătatea altora, prin mecanisme indirecte, chiar dacă detergentul în sine este netoxic.

Sfaturi pentru ape curate

Stimați cititori, vă propunem o listă cu cele mai importante sfaturi legate de economisirea apei potabile (și nu numai). Având în vedere că mai puțin peste 1% din apa disponibilă pe pământ este apă potabilă, e de la sine înțeles că orice utilizare ineficientă a acestei resurse prețioase este sinonimă cu risipa.

De regulă, modul cum o societate abordează politicile de apă este o oglindă fidelă a proceselor politice, culturale și economice din sânul celei societăți

Unele dintre sfaturile și sugestiile de mai jos sunt obișnuite și de bun simț, dar mai mult de jumătate dintre noi nu fac lucrurile de bază pentru reducerea consumului de apă. Întrucât fiecare dintre noi are un rol important în ocrotirea apelor din zonele în care locuim, putem reduce consumul de apă făcând mici modificări ale obiceiurilor noastre de viață.

- Nu uitați să opriți robinetul de apă în timp ce vă spălați pe dinți. Un robinet care curge liber irosește apa cu un debit de 6 litri pe minut.

- Cumpărați o toaletă eficientă cu două clapete de acționare care dă utilizatorului posibilitatea să aleagă câtă apă să folosească (o clapetă poate acționa un volum mai mic de apă, iar cealaltă un volum mai mare). Asta poate însemna că vei folosi 4-6 litri de apă, față de sistemul vechi care folosește 13 litri la o folosire.

- Dacă faceți baie în cadă, folosiți în medie 80 de litri de apă, în timp ce un duș poate folosi cam o treime din această cantitate. Însă aici există o șmecherie: unele dușuri mai puternice pot folosi de fapt mai multă apă decât cada, de aceea e important să fim conștienți de dușul pe care îl instalăm la noi acasă.

- Unele frigider, aparate de aer condiționat și mașini de gheață sunt răcite cu sisteme de apă ineficiente. Luați în considerare schimbarea lor cu aparate care folosesc aerul pentru răcire pentru a economisi apă.

- Nu lăsați dușul să curgă înainte să intrați și încercați să țineți cont de timpul pe care-l

petreceți la duș, punând o alarmă la telefonul mobil.

- Umpleți cada mai puțin. Dacă umpleți cada cu câțiva centimetri mai puțin ca de obicei, puteți economisi 5-10 litri de apă.

- Atunci când spălați vasele la chiuvetă, încercați să puneți un lighean mai mic sau un castron în chiuvetă ca să opriți excesul de apă. Asta reduce consumul cu până la 50% și puteți folosi apa strânsă ca să spălați legumele sau să udați grădina decât să o lăsați să curgă la canalizare.

- Instalați un dispozitiv (care este asemănător unei site) la robinetele de la baie și bucatărie. Acestea produc bule de aer în jetul de apă, lucru care scade consumul de apă cu 20%.

- Folosiți-le cu încredere, pentru că nu vor încetini în niciun fel debitul.

- Folosiți mașina de spălat rufe numai când este plină. În acest fel puteți economisi până la 3600 litri de apă pe lună.

- Citiți manualul de utilizare al mașinii de spălat ca să aflați care ciclu este cel mai eficient pentru consumul de apă. Nu este întotdeauna cel mai scurt.

- Ajustați stropitorile din grădină astfel încât să ude numai grădina, nu și casa sau strada.

- Udați grădina dimineața sau seara, când temperaturile sunt mai scăzute, pentru a minimaliza evaporarea din sol și din plante.

- Colectați selectiv deșeurile. Reciclarea hârtiei, metalului, sticlei, plasticului etc. înseamnă și o mare economie de apă, deoarece prin reciclare se consumă mai puțină apă decât la producția din materii prime!

Răspunde și câștigă!

Chestionar

Dragi cititori, vă îndemnăm să răspundeți la întrebările chestionarului nostru și să le transmiteți pe adresa redacției revistei NATURA (Chișinău, str. S.Lazo, 13, MD 2004) sau pe e-mail (natura@natura.md), cu mențiunea „Chestionar despre apă”. Toți participanții vor primi un premiu-surpriză din partea echipei redacționale. Cele mai interesante răspunsuri vor fi publicate în următoarea ediție specială. Data limită – 31 mai 2018.

1. Nume, prenume, localitatea, date de contact
2. Cum apreciați calitatea apei din localitatea dvs. (din fântâni, de la robinet, din râu, lacuri)?
3. Ați efectuat vreodată vreun test de laborator al apei pe care o consumați?
4. Ce faceți personal pentru a păstra apele curate?
5. Are râul din localitatea dvs. benzi de iarbă și fâșii riverane?
6. De ce sunt importante benzile înierbate lângă cursurile de apă?
7. Care este rolul fâșiilor riverane?
8. Unde putem spăla echipamentele agricole (în câmp, pe malul apei, în drum, în locuri special amenajate) și ce trebuie să facem cu apa de la spălare?
9. Cum credeți care sunt factorii care influențează calitatea și cantitatea apei în localitatea dvs.?